

Siiraa-Lakk.15.2

Description

Kutaa darbee keessatti sababoota gurguddoo dhaloota Musliimaa jalqabaa jabeesse fi milkeesse ilaalle turre. Ammas, itti fufuun sababoota kanniin harâ€™a ni xumurra.

4.Qurâ€™aana keessatti ibsa Jahannami fi buâ€™aa inni sahaabota irratti fide

Sahaabonni Rabbii oltaâ€™aa kan sodaatanii fi kajeelan turan. Barsiisni Nabiyyii (SAW) nasfee isaanii keessatti buâ€™aa guddaa kan qabu ture. Tooftaan Qurâ€™aanaa Rasuulli (SAW) hordofaa ture nafsee isaanii keessatti dhiibbaa guddaa uumee jira. Sababni isaas, Qurâ€™aanni haalota Guyyaa Qiyaamaa kanneen akka dachiin qabamuu fi ishii waliin dhahuun butuchuu, samii dachaasu, gaarren babbittineessu, galaanota walitti makamanii fi ibiddi itti qabsiifamu, aduuun maramuu, jiyni ifa dhabuu, urjiileen facaâ€™uu fi haalota rifachiiso biroo ni dubbata. Qurâ€™aanni haala kaafirotaa, salphinna fi gaabbii isaanii sammuu keessatt fakkii kaasun namatti hima. Ammas, kaafirota gara ibiddaatti oofaman, warra amanani siraaxa irra darbanii fi warra amanan munaafiqota irraa adda baasu ilaachise ni dubbata. Kuni hundi nafsee sahaabota keessatti dhiibbaa fi buâ€™aa guddaa fide. Qurâ€™aanni fakkii adabbii ibiddaa sammuu keessatti ni kaasa. Muslimoonni jalqabaa akka waan azaaba kana ijaan arganitti taâ€™an. Adabbii ibiddaa kana keessaa mee muraasa haa ilaallu:

شَجَرَةُ الْزَّقْوَمِ ٤٣ طَعَامُ الْأَثِيمِ ٤٤ كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبُطْوَنِ ٤٥ كَفْلُ الْحَمِيمِ
وَهُ فَاعْتَلُوهُ إِلَى سَوَاءِ الْجَحِيمِ ٤٦ ثُمَّ صُبُوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ ٤٧ ذُقْ إِنَّكَ
عَزِيزُ الْكَرِيمُ ٤٨ إِنَّ هَذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ تَمْتَرُونَ ٤٩ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامِ أَمِينٍ ٥٠

â€œDhugumatti, mukni Zaqqum, nyaata nama badii hojjatuuti. Akka sibila baqaati, garaa keessatti danfa. Akka danfuu bishaan hooâ€™ati. [Ni jedhama], â€œIsa qabaatii gara walakkaa ibidda bobaâ€™aa harkisaa. Ergasii mataa isaa gubbaatti adabbii bishaan danfaa irraa taâ€™e dhangalaasaa. Dhandhami, dhugumatti ati simatu cimaa, kabajamaadha. Dhugumatti, kuni waan isin shakkaa turtaniidha. Warri Rabbiin sodaatan iddoor nagahaa keessa taâ€™uâ€¢ Suuratu Ad-Dukhaan 44:43-51

Guyyaa Qiyaamaa murtiin erga kennamee booda warri kafaranii fi shirkii hojjatan nyaanni isaanii muka Zaqqum taâ€™a. Mukni kuni fooliin isaa badaa, dhandhamni isaa hadhaawaa, garmalee hooâ€™aa akka bishaan hooâ€™aan danfuutti garaa keessatti danfa. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa wanta darbe, amma jiruu fi gara fuunduraatti dhufu hunda waan beekuf haala nama kaafira ibiddatti darbamu ni ibsa. Malaykoota kaafirota adabuuf bakka buufamaniin ni jedhama: â€œIsa qabaatii gara walakkaa ibidda bobaâ€™aa harkisaaâ€¢ Kana jechuun bakka murtiin Rabbii akka isarratti darbu eeggatu irraa

fuudhatii harkisa cimaan harkisuun walakkaa Jahannamitti darba. Ergasii bishaan garmalee danfaa gubbaa mataa isaatirratti gadi dhangalaasaa.

San booda akkana isaan jedhama: â€œ**Dhandhami**,â€ Kana jechuun Azaaba (adabbii) laaleessaa kana dhandhami. â€œ**Dhugumatti ati simatu cimaa, kabajamaadha**.â€ Kana jechuun ati cimaa fi jabaa akka taatetti yaadaa turte. Azaaba Rabbii ofiraa nan dhoowwa jechuun yaada turte. Ammas â€œAni Rabbiin biratti kabajamaadha, azaaban na hin tuquâ€ jechuun yaadaa turte. Harâ€™a ati salphataa fi dadhabaa akka taate ifa siif taâ€™a[1]

Ibsi biraa: Azaaba laaleessa kana dhandhamni. Sababni kanatti si geesse wanta Gooftaa keetirraa dhufetti kafaruu ykn mormuu keetidha. Mormii fi haqa osoo beektu waakkachuun kee â€œAni nama cimaa fi kabajamaadhaâ€ jettee akka yaaddu si taasise. Ammas, haqa irraa boonun kee Ergamaa Gooftaa keetirraa siif dhufe hordofuu fi Kitaabaa Inni buusetti hojjachuun akka siif hin mallee gootee akka yaaddu si taasise. Haala kanaan namni kaafirri fi namni ajajoota Rabbiitti hin bulle nafsee isaa keessatti of tuuluu fi of dinqiisifachuun guuttamuun haqatti amanuu fi itti buluu irraa of tuula.[2]

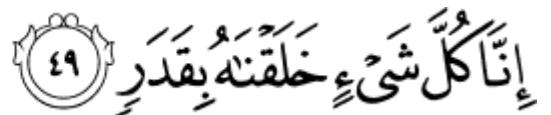
â€œ**Dhugumatti, kuni waan isin shakkaa turtaniidha**.â€ Kana jechuun adabbiin laaleessan Jahannam keessatti dhandhamaa jirtan kuni wanta isin addunyaa irratti shakkaa fi falmaa turtaniidha. Lamu kaafamuun adabamuun hin jiru jechuun shakkaa fi mormaa turtan. Amma kunoo isin biratti haqaa mirkanaaâ€™a taâ€™ee jira[3].

Muttaqoonni immoo iddo nagaha taâ€™etu isaaniif jira. Muttaqoota jechuun warra badii dhiisuu fi wanta itti ajajaman hojjachuun dallansuu fi azaaba Rabbii irraa of eeganiidha. Isaan dallansuu fi azaaba jalaa bahuun Jannata qananiin guuttamte keessa qubatu.

5-Qadaa fi qadaratti amanuu fi buâ€™aa sahaabota irratti fide

Qadara jechuun wanti hundi raawwatamuun ykn uumamuun dura murtii Rabbiin murteesse fi katabeedha. Murtiin kuni ajaja (amrii), hamma, amala, yeroo, bakkaa fi kkf of keessaa qaba. Wanti tokkoo uumamuun dura amala akkami akka qabaatu, eessa fi yoom akka adeemsifamu Rabbiin oltaâ€™aan beeke, murteesse fi katabee jira. **Qadaa** jechuun immoo wanta murtaaâ€™e hojii irra oolchu fi xumuruudha.

Suuraaleen (Boqonnaaleen) Qurâ€™aanaa Makkaan keessatti buâ€™an dhimma qadaa fi qadaratti xiyyefannoo guddaa itti kennan. Rabbiin oltaâ€™aan ni jedha:

â€œ**Dhugumatti, Nuti waan hundaa qadaraan uumne**.â€ Suuratu Al-Qamar 54:49

Rabbitiin subhaanahu wa taâ€™aalaa sifaanni (amaloonni) Isaa guutuu waan taâ€™aniif maqdhaala, â€œNutiaâ€ jedhu fayyadamuu jalqaba. Wantoota hundaa murtii fi safara dursee murteesse fi katabeen umee. Wanta tokko uumuuf dursa beekumsa guutuu qabaachu, amalli, bakki, yeroo fi hammi isaa kan murtaaâ€™an taâ€™uu qabu. Ergasii wantoota kana hojii irra oolchudha. Rabbitiin subhaanahu wa taâ€™aalaa wantoota hundaa uumuun dura beekumsa guutuu qaba. Uumuun dura amala, bakka, yeroo fi

hamma wantoota kanniini murteesesse fi katabee jira. Kanaafu, wanta tokko uumuu yoo barbaade, â€œTaâ€™iâ€¢edhaan, wanti sunis yoosu taâ€™ee argama.

Nabiyyiin (SAW) hubanna qadaa fi qadara nafsee sahaabotaa keessatti dhaaba turan. Sahaabonni haala sirrii taâ€™een qadaaa fi qadara hubachuu fi dhugaan itti amanuun firii baayâ€™ee gaarii isaaniif buusee jira. Isaan keessaa:

1-Ibaada bakkaan gahuu

2-Qadaratti amanuun karaa shirkii irraa itti qulqullaaâ€™aniidha. Sababni isaas, muâ€™minni (namni dhugaan amane) kan nama fayyduu fi miidhu, kan nama jabeessu fi salphisuu, kan olkaasu fi gadi buusu Rabbii Tokkicha akka taâ€™e ni amana. Kanaafu, faayda, jabeenya fi sadarkaa argachuuf, miidhaa fi salphinna ofirraa deebisuuf Rabbii gaditti wanta biraatiif of gadi hin qabu, hin kadhatu.

3-Gootummaa fi gara fuunduraatti dursuu- qadaa fi qadaratti waan amananiif ajalli nama hundaa harka Rabbii akka jirtu ni mirkaneefatan. Nafseen hundi yeroon ishii yoo gahe akka duutu ni beekan.

4-Obsuu, mindaa abdachuu fi haalota ulfaatoo dandaâ€™u- namni qormaanni addunyaa tana keessatti nama muudatu wanta tasa argame osoo hin taâ€™in murtii Rabbiitiin taâ€™uu yoo beeke, mindaa abdachuu ni obsa. Mindaa abdachuu obsuun isaa kuni wanta dhabe caalaa wanta gaarii akka argatu isa taasisa.

5-Qalbii fi nafseen tasgabbaaâ€™u, sammuun boqonnaa argachuuf- wanti addunyaa tana keessatti adeemsifamu hundi murtii Rabbiitiin taâ€™uu waan amananiif qalbiin isaanii ni tasgabboofti.

6-Nafsee ofii jabeessu, wanta xiqqotti quufu, uumamtootaaf gabroomu irraa of bilisoomsu Firiin qadaa fi qadaratti amanuu baayâ€™eedha. Kuni akeekumaaf qofa.

6-Sahaabonni haqiqa (dhugummaa) nama beeku

Dhugumatti Qurâ€™aanni kabajamaan waaâ€™ee Rabbii fi Guyyaa Aakhirah erga beeksisee booda waaâ€™ee nafsee nama namatti beeksisa. Gaafilee uumamaa kanniniif deebii deebisa: â€œAni eessarrraa dhufee? Eessa deemaa jiraa?â€¢ Gaafileen kunniin gaafilee nama hunda keessatti dhufanii fi namni sammuun sirrii taâ€™ee deebii argachuuf kan itti carraaqudha.

Sahaabotaa Qurâ€™aanni argamaa fi guddinna ilma namaa, hundee itti deebiâ€™anii fi addunyaa qormaataa tana keessatti wanta isaan irraa barbaadamu isaaniif ibse jira. (Kutaa kana akka hin dheeresineef namni kana balâ€™innaan hubachuu barbaadu, kitaabban, â€œIsin keessa mallatto jira, itti hin xinxillitanii?â€¢, â€œBarzakha fi Guyyaa Qiyaamaaâ€¢ fi â€œKaayyoo uumama ilma namaâ€¢ dubbisuu ni dandaâ€™a. Gaafilee armaan olitti kaâ€™aniif aayaanni (keeyyattonni) Qurâ€™aana kitaabban kana keessa jiran deebii gahaa ni deebisu. <http://sammubani.com/kitaabban/>)

Guduunfaa

Furtuu milkaaâ€™innaa keessaa tokko karaa warra milkaaâ€™anii beekun irra deemudha. Sahaabonni (namoonni Nabiyyitti amananiif fi isaan wal-qunnaman) karaan isaanii karaa milkaaâ€™innaatti. Sababni isaas, dukkana cillimi nama nyaatu keessaa gara ifa akka aduutti bahan. Sababoota milkaaâ€™inatti isaan geessan keessaa:

1-Seera Rabbii hubachuu fi itti buluu

2-Amantii sirreessu-haala sirrii taâ€™een Rabbitti fi wantoota Inni beeksisetti amanuu,

3-Jannatatti amanuu fi qananii sanitti yaaduun hojii gaggaarii hojjachuu,

4-Jahannamitti amanuu fi adabbi hamaa sanitti yaadun hojii badaa irraa fagaachu

-
- 5-Qadaratti dhugaan amanuu,
6-Maalummaa namaati fi eessaa dhufee eessa deemaa akka jiru beeku.
7-Wanta Nabii Aadamii fi Ibliisa jidduutti taasifame beekun ibliisa akka diinatti fudhachuu
8-Samii, dachii fi haala jirenyaa itti xinxallu.
-

Kitaabban wabii

- [1] Tafsiiru Saâ€™dii-fuula 913
[2] [Maâ€™aariju Tafakkuri wa daqaaâ€™iqu tadabbuâ€“](#) Abdurahmaan Hasan Habankaa -13/57
[3] Maddoota olii [As-Siiratu Nabawiyyatiâ€“](#)fuula 108-110, Alii Muhammad Sallaabi, [Noble Life of The Prophet](#) [English] 1/219-â€!

Date Created

September 19, 2019

Author

admin